

Yttrande över betänkandet Trygghet och attraktivitet – en forskar-karriär för framtiden (SOU 2016:29) - Rekryteringsstrategigruppens synpunkter

Karolinska Institutet (KI) ställer sig i grunden positiva till utredningens förslag, men anser att det är ytterst viktigt att förslaget justeras på några väsentliga punkter.

Sammanfattning av de justeringar i förslaget som KI föreslår:

Karolinska Institutet:

- Menar att möjligheten till stipendier för *internationella* doktorander bör finnas kvar för att trygga internationalisering, men kompletteras med krav på ersättning och försäkring som garanterar doktorandernas socioekonomiska trygghet
- Anser att utredningen fokuserar på forskarkarriären som ett isolerat fenomen på lärosätena. Uppdraget som lärare bör inkluderas på ett tydligare sätt så att den akademiska karriären som helhet belyses.
- Välkomnar att meriteringsanställningarna kan omfatta upp till sex år, men det bör finnas möjlighet till kortare anställning än fyra år.
- Understryker vikten av att det finns en flexibilitet kring titeln biträdande lektor. KI använder idag denna titel för utbildningsspåret. KI vill behålla titeln forskarassistent för forskningsspåret i karriärstrukturen.
- Anser att det bör finnas två meriteringsanställningar. En med rätt till prövning som lektor, enligt utredningens förslag, och en tidsbegränsad meriteringsanställning utan rätt till sådan prövning.
- Understryker vikten av att de enskilda lärosätena själva bestämmer nivån (ribban) för befordran till lektor.
- Avvisar förslaget om nationellt mål för att öka antalet meriteringsanställningar.
- Föreslår återinförande av de av Vetenskapsrådet finansierade Forskarassistenttjänsterna.
- Avvisar förslaget om kortare meriteringstid från sju år till fem år. KI anser att man ska behålla sju år.
- Avvisar förslaget om att det ska vara möjligt att överklaga avslag på befordran till lektor.
- Anser att införande av meriteringsanställningar måste innehålla en möjlighet till kombination med klinisk tjänstgöring.

Bättre villkor för doktorander, trygga villkor och god studiefinansiering

Att avskaffa stipendier för internationella doktorander kommer att leda till färre internationella doktorander och en minskad internationalisering. Även om det totala antalet stipendiefinansierade doktorander är relativt litet, utgör dessa doktorander en viktig del av vissa områdens internationella samarbete, kanske framför allt inom medicin och teknik. Nuvarande system utgör också en viktig rekryteringsväg av skickliga forskare. De stipendiefinansierade doktorander som

kommer till Sverige och bl.a. KI har ofta fått sitt stipendium i hög konkurrens och skulle troligen annars inte ha fått en doktorandplats i Sverige.

Doktorander som får stipendier på en nivå motsvarande vad anställda doktorander får ut efter skatt och som är försäkrade via Kammarkollegiet har goda socioekonomiska villkor. Doktorander med stipendier går miste om kompensation för pension under doktorandtiden. Meningen är dock inte i första hand att de ska stanna i Sverige utan att de lämnar landet efter genomförd utbildning. Därmed bidrar de med sin erhållna kompetens utomlands och möjliggör viktiga internationella samarbeten.

Doktorander på stipendier kan ges goda studiesociala villkor, samtidigt som de för universiteten innebär en mindre kostnad jämfört med en anställd doktorand. Skulle stipendiefinansierade doktorander inte längre tillåtas finns en risk för att antalet internationella doktorander minskar. Det kan därmed bli svårare att tillgodose landets behov av disputerade forskare. Den tendensen är redan tydlig inom vissa lärosäten. Dessutom är det stor risk att borttagande av stipendieformen för doktorander drabbar juniora forskare som i regel har mindre anslag och därmed svårare att finansiera doktorandanställningar. Detta kan leda till att deras forskning och utveckling till seniora självständiga forskare blir lidande.

Utbildningens perspektiv

Utredningen belyser forskarkarriären som ett isolerat fenomen på lärosätena. Enligt KI:s mening bör även uppdraget som lärare inkluderas på ett mycket tydligare sätt. Den akademiska karriären bör betraktas som en helhet. Merparten av alla tjänster inom lärosätena bör inkludera såväl forskning som utbildning men i olika omfattning. Det är idag på många håll svårt att säkerställa lärarkompetens då meriter från undervisning inte värderas lika högt som forskningsmeriter. För att säkerställa kompetensen för lärosätenas båda kärnuppdrag bör det finnas särskilda karriärvägar för individer med fokus på forskning respektive utbildning där meriter för respektive del viktas olika beroende på uppdragets innehåll.

Införande av befattningen biträdande lektor

KI välkomnar en meriteringsanställning på upp till sex års anställning. Den förlängda meriteringstiden kommer att medföra att fler kan uppnå behörighetskraven för nästa nivå i karriären. Dock anser KI att den lägsta anställningstiden på fyra år är för lång för den första anställningsperioden. KI föreslår en anställning på två plus två år (alternativt tre plus ett år), med en utvärdering mellan perioderna med avseende på progress och finansiering. Därefter bör det finnas möjlighet till förlängning i ytterligare två år dvs. totalt sex år.

Efter sex års anställning föreslår utredningen en rätt till befordran till lektor förutsatt att den biträdande lektorn har behörighet för en sådan anställning och dessutom bedöms lämplig vid en prövning enligt de bedömningsgrunder som lärosätet har ställt upp för anställningen. KI vill understryka vikten av att lärosätena, precis som i förslaget, även fortsättningsvis får fastställa egna

bedömningsgrunder och sinsemellan olika behörighetskrav för anställning som lektor. KI anser också att när en visstidsanställning övergår till en tillsvidareanställning är det viktigt att en noggrann prövning görs. KI anser dock att det bör finnas möjlighet för två mertieringsanställningar. Dels en meriteringsanställning med rätt till prövning för befordran till lektor (enligt förslaget), men också en tidsbegränsad meriteringsanställning som inte automatiskt ger rätt till sådan prövning.

KI har under det senaste året arbetat för att etablera ett tydligt akademiskt karriärsystem för forskare med olika huvudinriktning i sin verksamhet: forskning, pedagogik, klinik respektive tekniska funktioner (se bilagd karriärstruktur). Inom den pedagogiska inriktningen fanns ett stort behov av en anställningsnivå mellan universitetsadjunkt och universitetslektor vilket resulterade i att lärosätet införde befattningen biträdande universitetslektor från och med 1 januari 2016. KI ser ett stort behov av olika karriärspår och anser att utredningen fokuserar för ensidigt på forskarkarriären. Vid KI benämns meriteringsanställningen inom forskningsinriktningen som forskarassistent, medan benämningen biträdande lektor tillhör den pedagogiska inriktningen. KI ser ett framtida behov att behålla båda dessa befattningskategorier och föreslår därför att meriteringsanställningen även fortsättningsvis ska ha en valfri benämning. Detta är också i linje med Autonomipropositionen. En befordran från forskarassistent till universitetslektor ska vara möjlig förutsatt att behörighetskraven vid det aktuella lärosätet uppfylls enligt ovan.

Utredningen föreslår att tiden mellan doktorsexamen och en meriteringsanställning kortas från sju till fem år eftersom det med nuvarande regelverk inte går att vara visstidsanställd för en så lång period hos en arbetsgivare. Enligt KI:s strategidokument *Strategi 2018* ska internationell postdoktoral erfarenhet tillmätas ökat meritvärde och för de personer som genomför postdoktoral forskning utomlands har inte det nationella regelverket någon betydelse. Istället missgynnar förslaget individer med en lång och framgångsrik internationell postdoktorsperiod, vilket motverkar den för forskningen så viktiga mobiliteten. Ett annat tungt vägande skäl för en sjuårig tidsgräns är att en sådan används av t.ex. Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse, European Research Council (ERC) och Vetenskapsrådet för sina rekryterings- och etableringsprogram. En sjuårsgräns gör det möjligt för lärosätena att anställa särskilt framgångsrika yngre forskare som i hård konkurrens blir utnämnda till Wallenberg Academy Fellows eller får Starting Grants från ERC eller Etableringsbidrag från Vetenskapsrådet som biträdande lektorer eller forskarassistenter. Extern, som regel internationell, rekrytering av Wallenberg Academy Fellows är redan idag mycket viktig för universiteten. Starting Grants och Etableringsbidrag erbjuder liknande attraktiva möjligheter att rekrytera externt och öka mobiliteten. Att dessa finansierar tillämpar en sjuårsgräns ger i sig stöd för uppfattningen att sju år är den lämpliga tidsramen. En sjuårsgräns förordas också av en majoritet av KI:s juniora forskare där över 75

procent står bakom sju år alternativt ingen tidsbegränsning alls, enligt en undersökning utförd av Junior Faculty¹ vid KI.

En bred nationell och internationell utlysning av meriteringsanställningarna i öppen konkurrens är helt i linje med KI:s strävan. Att öka antalet meriteringsanställningar och sätta upp ett nationellt mål för antalet meriteringsanställningar kan däremot försvåras av det faktum att anställningarna som bl.a. forskare är finansierade av tilldelade externa medel som inte kan omfördelas. Vetenskapsrådet bör återinföra de av rådet finansierade meriteringsanställningarna (Forskarassistenttjänsterna) vilket skulle öka antalet meriteringsanställda och även mobiliteten och självständigheten.

Om utredningens förslag genomförs som de idag är formulerade kommer det att leda till färre internationella doktorander, minskat internationellt samarbete, färre utlysta meriteringsanställningar och färre forskare. Detta innebär sammantaget en väsentligt minskad forskningskapacitet vid de medicinska fakulteterna. Om utredningen leder till att pedagogisk kompetens inte tas i beaktande vid akademisk karriär riskeras dessutom den framtida lärarkapaciteten.

Överklagan

Det föreslås i utredningen att beslut om befordran av biträdande lektor till lektor ska kunna överklagas hos Överklagandenämnden för högskolan. KI ställer sig inte bakom ett sådant förslag.

De biträdande lektorerna rekryteras tidigt i forskarkarriären och långt ifrån alla kommer att utvecklas på det sätt som krävs för att nå den lämplighet som fastläggs i universitetets bedömningsgrunder. Vid ett överklagande har Överklagandenämnden att ta ställning till att högskolan avslagit ansökan om befordran för att den bedömt att personen inte är behörig enligt de bedömningsgrunder som högskolan ställt upp. Var denna "ribba" för befordran ska ligga kan aldrig preciseras exakt, endast praxis kommer att utvisa detta. En möjlighet till överklagan riskerar leda till en osäkerhet på lärosätena om de verkligen har möjligheten att avslå en ansökan om befordran. Det skulle göra lärosätena mer obenägna att lysa ut biträdande lektorat. Vid ett överklagande har Överklagandenämnden att bedöma en enda persons lämplighet enligt bedömningsgrunder som varierar från fall till fall och alltid rymmer en betydande grad av subjektivitet. Detta är avsevärt mer komplicerat än då överklagan rör anställningar tillsatta i konkurrens.

Avslag på ansökan om befordran skulle bli en komplicerad process inom lärosätet. Om en person vinner framgång i en överklagan, ska denna person verka i den miljö som efter en svår process beslutat att inte befördra personen. Det torde inte skapa goda förutsättningar för personens framtida verksamhet och karriär. Vidare uttalades i Autonomipropositionen att varje universitet eller högskola själv skulle besluta om egna befodringsvägar i lärosätets anställningsordning. Ärenden som

¹ Junior Faculty är en intresseorganisation för juniora forskare.

rör ansökningar om befordran, där lärosätet infört en sådan rättighet eller möjlighet, är sedan propositionen trädde ikraft inte längre överklagningsbara till Överklagandenämnden. Samma ordning bör gälla biträdande lektorer.

Således föreslår KI att avslag på ansökan om befordran till lektor inte ska kunna överklagas.

Möjlighet till kombination med klinisk tjänstgöring.

Införande av meriteringsanställningar måste innehålla en möjlighet till kombination med klinisk tjänstgöring, såväl i form av klassiska kombinationstjänster (s.k. förenade anställningar motsvarande de som finns för lektorer och professorer), som för kombination med kliniska meriteringsanställningar som exempelvis ST-tandläkare och ST-läkare. Anställningslängden på meriteringsanställningar som kombineras med klinik bör anpassas så att tiden för meritering blir likvärdig med de som inte kombineras med klinik.

Mobilitet

Meriteringsanställningar är av avgörande betydelse för att uppnå hög mobilitet. De riktar mot den internationella akademiska åldersgrupp som är lätttrörlig och har tidsbegränsade anställningar. Som redogjorts för ovan riskerar en minskning av tiden då en sådan kan sökas till fem år efter disputation göra att den inte blir attraktiv för lärosätena att använda i öppna utlysningar eftersom man inte kan rekrytera tillräckligt konkurrenskraftiga kandidater. Att behålla den nuvarande sjuårsgränsen är därför viktigt för mobiliteten.